

Stadswerk-lezingenprogramma

Gezondheid en openbare ruimte in Utrecht

(FOTO: WIKIMEDIA.ORG)

De stad Utrecht maakt serieus werk van gezondheidsbeleid. Dat werkt door in beslissingen in de openbare ruimte. Bij het Stadswerk-lezingenprogramma op de Dag van de Openbare Ruimte, op 28 en 29 september 2016 te Utrecht, gaat Miriam Weber van de gemeente Utrecht hier nader op in. Wij geven u alvast een voorproefje.

Hoe belangrijk is de openbare ruimte voor gezondheidsbeleid?

Belangrijk. Denk onder andere aan de (nieuwe) welvaartsziekten, zoals obesitas, depressiviteit, dementie en hart- en vaatziekten. Deze worden (deels) verklaard vanuit de toegenomen inactiviteit van mensen. De opgave van gemeenten, en dus ook Utrecht, is nu onder andere om van de gezonde keuze een aantrekkelijke keuze te maken. De openbare ruimte is daar bij uitstek een 'instrument' in. De openbare ruimte (de regio, de stad, de wijk) is een plek om te bewegen en tot rust te komen en waar het fijn is om te zijn en andere mensen te ontmoeten. Denk daarbij aan wandelen en fietsroutes, hardlooperdjes (het Lint in het Maximapark), nabijheid van (eetbaar) groen, pleinen en parken met voorzieningen (banken, tafels, etc.) om sociale ontmoetingen te vergemakkelijken, barrière-vrije routes naar scholen en (natuur)speelplekken. Naast gezondheidsbevordering, zoals hierboven be-

schreven, is ook gezondheidsbescherming (al sinds decennia een taak van de overheid) cruciaal. Schone lucht, schoon drinkwater, lage geluidbelasting en dergelijke zijn basisvoorwaarden voor een gezonde, duurzame stad.

Hoe zijn jullie tot dit beleid gekomen?

Gezondheid wordt al sinds ruim tien jaar bij ruimtelijke plannen meegenomen, maar kreeg momentum door onder andere een concrete casus. Pas aan het eind van het besluitvormingstraject bleek een te ontwikkelen basisschool in Overvecht (te) dicht bij de rondweg, de Zuilense Ring, gepland te zijn. Een locatie die vanuit luchtkwaliteit en geluidbelasting eigenlijk ongeschikt is. Om dergelijke (late) afwegingen, en in dit geval gezondheidsbezwaren, effectiever en efficiënter mee te nemen, nemen sindsdien gezondheidsadviseurs deel aan de zogenaamde gebiedsteams waarin alle ruimtelijke ontwikkelingen in een

gebied of wijk besproken worden. Het gemeentebestuur heeft in 2012 besloten dat bij alle ruimtelijke projecten en beleid een gezondheidsadvies hoort. En het huidige college van B&W heeft haar ambities in onder andere Bouwen aan een Gezonde Toekomst en de Ruimtelijke Strategie Utrecht verwoord. Dit houdt in dat gezonde verstedelijking uitgangspunt is van ruimtelijke ontwikkelingen.

Overigens is gezondheid in de Omgevingswet, die naar verwachting in 2019 in werking treedt, een expliciete taak voor decentrale overheden. In de gemeente Utrecht brengen we dit nu al in praktijk.

▲ Mariaplaats/Zadelstraat: een nieuw loopgebied in het centrum.

Kun je enkele concrete voorbeelden noemen van uitwerking van het gezondheidsbeleid?

Het rondje stadseiland (vergelijkbaar aan het Lint van het Maximapark), diverse fietsroutes door de stad, fietsstraten (auto te gast, onder andere de Cremerstraat wordt dit najaar aangepakt), loopgebieden in het centrum (zie bijvoorbeeld Mariaplaats/Zadelstraat), ruimte voor ontmoeting, geluidsluwe zijden van woningen. Maar ook bij nieuwe ontwikkelingen zoals het Nieuwe Centrum (cu2030.nl/page/hub), Merwedekanaalzone en het Defensieterrein (zie bijvoorbeeld iabr.nl/nl/projectatelier/pa2016_utrecht)

wordt gezondheid van meet af aan meegenomen.

We zijn nu bezig om deze losse plannen en gebiedsontwikkelingen aan elkaar te knopen door gezonde verstedelijking in samenwerking en meer in samenhang vorm te geven. Samen met verschillende partners (overheden, kennisinstituten, private partijen) werken we aan Healthy Urban Living (HUL). Dit doen we in de vorm van onder andere zogenaamde City Deals, in samenwerking met onder andere het Rijk. Een kennis- en onderzoeksagenda HUL (in ontwikkeling) geeft de relevante thema's en vraagstukken weer die de komende jaren gezamenlijk opgepakt en 'bestudeerd' gaan worden; in 'living labs' en experimenteel toegepast onderzoek, zoals in de recent getekende Intentieovereenkomst Healthy Urban Boost. Een andere manier is praktijkgericht case-onderzoek door studenten van de Hogeschool Utrecht of de Universiteit Utrecht; of als 'theoretisch, fundamenteel' onderzoek.

Heb je tips voor andere gemeenten?

Allereerst en vooral, maak gezondheid (sadvisering) uitgangspunt bij planontwikkeling en beleid. Veranker dit op strategisch niveau (politiek/bestuurlijk). Dit past tevens in de 'opdracht' van de Omgevingswet. Daarnaast, praktisch: richt de openbare ruimte zo in dat mensen uitgenodigd worden tot gezond gedrag. Maak de ruimte aantrekkelijk zodat mensen kunnen lopen, ontmoeten, maar ook een stukje kunnen hardlopen of fietsen. Voorkom oponthoud hierbij dus zorg voor weinig kruisingen of stoplichten. Laat bewoners én ook collega's uit het sociale en gezondheidsdomein meedenken bij de planvorming in de openbare ruimte. En vooral geef antwoord op de vraag: wil je hier zelf wonen en zou je dan gelukkig en gezond zijn? Zo nee, waarom laat je het als gemeente toe? ●

▲ Miriam Weber: 'De Omgevingswet, die vanaf 2019 in werking treedt, kan bij uitstek het instrumentarium bieden om bij ruimtelijke ontwikkelingen gezondheid in al ons beleid en handelen op te nemen.'

LEESTIPS

Voor wie meer wil weten over het (Utrechtse) gezondheidsbeleid in de openbare ruimte, heeft Miriam Weber enkele leestips:

- Themanummer van het tijdschrift S+RO over gezondheid en ruimtelijk beleid, met onder meer een artikel over Utrecht: www.sronet.nl/Thema_Gezonde_stad
- Artikel in het tijdschrift Blauwe Kamer over dit onderwerp - google-zoekterm 'gezonde stad blauwe kamer'
- Intentieovereenkomst Living Lab Utrecht 'Slimme en Gezonde Stad' - google-zoekterm 'slimme en gezonde stad ontwerpafel'
- Nieuwsbericht over slimme en gezonde stad: agendastad.nl/utrecht-werkt-aan-slimme-en-gezonde-stad
- Het beleidsdocument 'Bouwen aan een Gezonde Toekomst' van de gemeente Utrecht - google zoekterm 'bouwen aan een gezonde toekomst Utrecht'